



**Unjárgga gieldda
Sámi giellaplána**

2018-2021

**Samisk språkplan for
Nesseby kommune**

2018-2021

Álgosátni

Sámi giellaplána 2018 -2021 lea vuosttažettiin oaivilduvvon galgá leat Unjárgga gieldda stivrendokumeanta. Ulbmil plánain lea nannet giellaovdáneame, earret eará vai buot doaimmain sáhttít fállat gieldda ássiide bálvalusaid guktui gillii.

Dát plána lea sámi giellaplána oðasmáhtton veršuvdna mii mearriduvvui gielddastivras 28.04.2011. Mánáidgárddi ja skuvllaaid giellaplána mii mearriduvvui gielddastivras 14.10.2008 – lea maid mielde dán plánas.

Plánenjoavkkus leat leamaš Dearvvašvuoðadivšsár, Girjerádjosa joðiheaddji, mánáidgárdebargi, Veahkkebálvalusa joðiheaddji, Oahpaheaddji, Ossodatbuohccidivšsár, Isak Saba guovddáš joðiheaddji.

Plána lea čállon otná sámegiela dili birra. Dás gávdná maid lágaid, mearrádusaid, bajimus mihtomeriid ja iešguđege doaimmaid mo olahit dáid mihttuid.

Innledning

Samisk språkplan 2018-2021 er først og fremst ment som et styringsverktøy for Nesseby kommune. Målet med planen er å styrke samisk språkutvikling, for blant annet å gi kommunens innbyggere tjenester på begge språk i alle sammenhenger.

Denne planen er en rullering av samisk språkplan vedtatt av kommunestyret 28.04.2011. Språkplan for barnehagen og skole vedtatt av kommunestyret 14.10.2008 – er også implementert i denne planen.

I plangruppa har følgende deltatt:
Helsesøster, Leder for bibliotekjenesten, representant for barnehagen, Virksomhetsleder hjelpetjenesten, Representant for skole, Avdelingssykepleier hjemmetjenesten, leder for Isak Saba senteret

Planen omhandler samisk språk i dagens situasjon, lover og vedtekter, overordnede målsettinger og tiltak for å nå disse målene.

Plána duogáš

Otná gielladilli

Eanáš oassi Unjárgga gieldda ássiin lea sámi duogáš. Badjel bealli sis hállet dahje áddejit sihke sámeigela ja dárogiela. Muhto liikká gullo sámeigella eanemus vuorrasat gearddi gaskkas, sii geat leat badjel 50 jagi.

Váikko vel sámeigela beroštupmi lassána, de ii leat sámeigella beaivválašgiellan nuoraid gaskkas hui dábálaš. Otne leat ain ollu vánhemat geat rahčet dáruiduhtima váikkuhusaid geažil. Dáruiduhtima váikkuhusaid boađus lea maid ahte stuorra oassi ollesolbmuin áddejit, muhto eai hála sámeigela. Váikko vel ii leat dáhkkon formálalaš iskkadeapmi, de árvvoštallat ahte gaskal 60-70 % gieldda álbmogis leat guovttagielagat. Dat mearkkaša ahte sii áddejit ja hállet sihke sámeigela ja dárogiela. Stuorámus oassi guovttagielagiin gávdnat sin gaskkas geat leat badjel 40 jagi ja vuollil 20 jagi.

Sámeigielat mánát ja nuorat válljejít dávjá dárostit gaskaneaset. Váikko sis lea sámeigella váldogiellan mánaidgárddis ja skuvillas, de vuotá dárogiella gulahallangiellan.

Loahpageahčen 1970 logu, ja erenoamážit 1980 álggus nuppástuvai sámeigela dilli. Vuodđoskuvlii mearriduvvui sámeigieloahpahus, ja olusat fuomáshedje ahte alit ohppui lei sámeigielgelbbolašvuhta veahkkin beassat allaskuvllaide. Oppalaš sámi kultur-morráneapmi, gos sámi musihkka, teáhter, girjjálašvuhta, govvadáidda ja maiddái

Bakgrunn for planen

Dagens språksituasjon

I Unjárgga giedda/Nesseby kommune har flertallet av innbyggerne samisk bakgrunn, og over halvparten snakker eller forstår både samisk og norsk. Fremdeles er samisk det vanligste blant de over 50.

Til tross for at interessen for det samiske øker i kommunen, er samisk som dagligspråk blant de yngre lite brukt. Fremdeles er det store hull etter fornorskningen, som mange av dagens foreldre sliter med. Resultatet er at mange av dagens voksne forstår samisk, men snakker ikke.

Selv om det ikke er gjort noen formell undersøkelse, kan det anslås at ca 60-70% av kommunens befolkning er tospråklige, dvs. de forstår og snakker både samisk og norsk. Den største delen av tospråklige finnes i aldersgruppa over 40 og under 20 år.

Samisktalende barn og ungdom velger ofte å snakke norsk seg i mellom. Selv om hovedspråket er samisk i barnehage og skole, vinner norsk fram som kommunikasjonsspråk.

Mot slutten av 1970 -, og spesielt på - 80-tallet tok språkutviklinga ei ny vending. Samiskundervisning på grunnskolenivå ble vedtatt, og man erfarte at det til høyere utdanning ofte «hjalp» å ha samisk språkkompetanse. En generell samisk kulturbomstring, der samisk musikk, teater, litteratur, billedkunst og etterhvert også film

<p>filbma šattai dábálažjan. Fálaldagat ledje buohkaide fidnemis ja bajidii sámegiela árvvu. Dat dagahii olbmuid válljet sámegiela fas ruovttugiellan. Davvi riikkat dohkkehedje sámi <i>duoji</i> dáiddaduodjin, ja sii guhte hálldašedje dán árbevieru ožo eanet fuomášumi. Sihke sámi kultuvrra ja sámegiella vásihii positiivvalaš ovdáneami. Vuodđoealáhusat, dego áidna – ja maid searválagaid eará ealáhusaiguin leat váikkuhan nanosmahttit sámegiela dili min gielddas. Eará mearrasámiid gielddaid ektui, lea sámegiella nanosmuvvan ja nannen iežas dili; ja erenoamážit oažut giitit ealáhusaid nugo boazodoalu, guolásteami ja meahcástallama dan ovddas.</p> <p>Sámegiella ja -kultuvrra leaba nannosit náiton oktii. Go mis lea dáhllu nannet ja ovddidit sámegiela, de lea lunndolaš dahkan dan doaimmaid bokte mat leat čatnon sámekultuvrii. Danin leage lunndolaš ahte Isak Saba Guovddážis maiddái lea vállooovddasvástádus nannet sámi kultuvrra. Livče lunndolaš guorahallat vejolašvuođa dahkat ISS sámi- ja kulturguovddážin. Otne lea Isak Saba guovddáš, gieldda giellaguovddáš.</p>	<p>ble allemannseie og fikk status, var også med i bevisstgjøringa for å velge samisk som hjemmespråk igjen. Samisk <i>duodji</i> ble akseptert som kunsthandverk i Norden, og børere av denne tradisjonen fikk opphøyet status. Den samiske kulturen og det samiske språket opplever en positiv utvikling. Primærnæringene, både som eneste næring – og i kombinasjon med andre nærlinger, har bidratt sterkt til det samiske språkets stilling i kommunen vår. I motsetning til andre sjøsamiske kommuner, har samisk språk stadig befestet sin rett og sin stilling; særlig takket være nærlinger som reindrift, fjordfiske og utmarksnæring.</p> <p>Samisk språk og kultur går hånd i hånd. Når man ønsker å bevare og styrke det samiske språket, er det naturlig å gjøre dette gjennom aktiviteter som er bygget på samisk kultur. Derfor er det naturlig at Isak Saba senteret (ISS) også har hovedansvaret for å styrke samisk kultur. Det vil derfor være naturlig å utrede om ISS blir et samisk- og kultursenter. I dag er Isak Saba senteret kommunens samiske språksenter.</p>
<p>2.1 Nana bealit</p> <ul style="list-style-type: none"> • erenoamáš, nana mearrasámi kultuvra ja -giella • sámegielat mánáidgárdi • sámegiella ja -kultuvra buot vuodđoskuvlla ohppiide • alla oassi álbmogis áddejít sámegiela, vaikko eai hála • olbmuid gaskkas lea positiiva oaidnu sámegiela ektui <p>2.2 Fuones bealit</p> <ul style="list-style-type: none"> • uhcán olbmot geat máhttet čállit sámegiela 	<p>2.1 Sterke sider</p> <ul style="list-style-type: none"> • særegen, sterkt sjøsamisk kultur og språk • samiskspråklig barnehage • samisk språk og kultur til alle elever i grunnskolen • høy andel av personer som forstår samisk, selv om de ikke snakker språket • en positiv holdning til samisk språk i befolkningen <p>2.2 Svake sider</p> <ul style="list-style-type: none"> • få personer som behersker samisk skriftlig blant befolkningen

<ul style="list-style-type: none"> • uhcán gieldda hálldahusbargiin máhttet sámegiela • uhcán bargit mánáid- ja nuoraid bálvalusas geain lea sámegiel gelbbolašvuhta • earret ruovttuin ja skuvllain gávdnojít uhcán arenat gos mánát ja nuorat besset sámástit • váilevaš kárten sámegiel tearpmain, mайднасиин ja luđiin mat ain leat gávdnamis njálimmálaš muitalan árbevieruin 	<ul style="list-style-type: none"> • få som behersker samisk i kommunal forvaltning • få ansatte med samisk språkkompetanse i barne- og ungdomsarbeid • få arenaer der barn og unge kan snakke samisk utenom hjemmet og skolen • manglende kartlegging av samiske fortellinger, termer og joik som fortsatt lever i muntlig tradisjon
<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Isak Saba guovddáš lea Unjárgga gieldda sámi guovddáš.</p> <p>Isak Saba guovddáš lea sierra ossodat Unjárgga gielddas, hálldahushoavdda vuollásaš. Dáppé lea gieldda giellakantuvra ja gieldda giellaguovddáš.</p> <p>Isak Saba guovddáža válđoulbmilat leat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jorgalit čállosiid, almmuhemiid ja eará sámegillii • Lágidit sámegielkurssaid • Doaimmaiguin nannet sámegiela • Lágidit sámegielat arenaid • Ovddidit sámi gullevašvuðja ja kultuvrra 	<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Isak Saba senteret er Unjárgga gieldda/Nesseby kommunes samiske senter. Isak Saba senteret er en egen avdeling i Nesseby kommune, underlagt administrasjonssjefen og her finnes kommunens språksenter og kommunens språkkontor.</p> <p>Isak Saba senterets hovedmål er:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oversette tekster, annonser og annet til samisk • Arrangere samiskkurs • Å styrke det samiske språket gjennom aktiviteter • Arrangere samiskspråklige arenaer • Fremme samisk identitet og kultur
<p>Sámegiela láhkavuodus</p> <p>Sámegiella lea áitojuvvon giella, ja danin eiseválddit lágaid bokte suddjejit giela.</p>	<p>Lovgrunnlaget for samisk språk</p> <p>Samisk er et truet språk, og derfor har myndighetene vedtatt lover som verner språket.</p>

**Sámeláhka (Láhka geassemánu
12. b. 1987 nr. 56:**

§ 1-1.*Lága ulbmil.*

Lága ulbmil lea lágidit diliid nu ahte sámi álbmot Norggas sáhttá sihkkarastit ja ovddidit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima.

§1-5 *Sámegiella*

Sámegiella ja dárogiella leat ovtaárvosaš gielat. Dat galget leat dássálagaid 3. kapihtala mearrádusaid mielde.

Kapihttal 3. Sámegiella.

§ 3-1.*Definišuvnnat*

Dán kapihtalis galget čuovvovaš definišuvnnat gustot:

1. Sámegiela hálldašanguovlluin oaivvilduvvo Kárásjoga, Guovdageainnu, Unjárgga, Porsáŋgu, Deanu ja Gáivuona gielldat
 2. Almmolaš orgánain oaivvilduvvo juohke stáhta ja gieldda orgána.
 3. Báikkálaš almmolaš orgánain hálldašanguovllus oaivvilduvvo juohke gieldda, fylkkagieldda ja stáhta orgána mas lea bálvalanviidodahkan olles gielda dahje oassi gielddas sámegiela hálldašanguovllus.
- Guovllu almmolaš orgánain hálldašanguovllus oaivvilduvvo juohke fylkkagieldda ja stáhta orgána mas leat bálvalanviidodahkan ollásit dahje muhtun muddui gielddat sámegiela hálldašanguovllus, muhto mii goitge ii leat riikkaviidosáš.

**Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)
LOV-1987-06-12-56**

§ 1-1.*Lovens formål.*

Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 1-5.*Samisk språk*

Samisk og norsk er likeverdige språk. De skal være likestilte språk etter bestemmelsene i kapittel 3.

Kapittel 3. Samisk språk.

§ 3-1.*Definisjoner*

I dette kapitlet menes med:

1. Forvaltningsområdet for samisk språk: de kommunene som Kongen i forskrift har fastsatt at skal inngå i forvaltningsområdet for samisk språk,
 2. Offentlige organ: ethvert organ for stat og kommune,
 3. Lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet: ethvert kommunalt, fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som omfatter en kommune eller en del av en kommune i forvaltningsområdet for samisk språk,
- Regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet: ethvert fylkeskommunalt og statlig organ som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter flere av kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, men som likevel ikke er landsomfattende.

<p>§ 3-2. Láhkaásahusaid jorgaleapmi.</p> <p><i>Diedáhusat ja skovit</i></p> <p>Lágat ja láhkaásahusat maidda oppa dahje oassi sámi álbgogis lea erenoamáš beroštupmi, galget jorgaluvvot sámegillii.</p> <p><i>Diedáhusat almmolaš orgánain mat galget olles dahje osiide álbgogishálldašanguovllus, galget leat sihke sámegillii ja dárogillii.</i></p> <p>Skoviid maid galgá atnit báikkalaš dahje guovllu almmolaš orgánaide hálldašanguovllus galget leat sihke sámegillii ja dárogillii. Gonagas addá dárkilet njuolggadusaid dán mearrádusa fápmuividjamis.</p> <p>§ 3-3. Vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii</p> <p>Sus gii sámegillii váldá oktavuođa báikkalaš almmolaš orgánain mii lea hálldašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii. Dát ii dattetge gusto go njálmmálaččat váldojuvvo oktavuohta virgeolbmuin guhte lea doaibmamin eará sajis go orgána kantovrras.</p> <p>Sus gii čálalaččat váldá oktavuođa guovllu almmolaš orgánain mii lea hálldašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut vástádusa čálalaččat sámegillii. Gonagas sáhttá erenoamáš dáhpáhusain čoavdit dihto guovllu almmolaš orgánaid dán gáibádusas.</p> <p>§ 3-5. Viiddiduvvon vuoigatvuohta atnit sámeigela dearvvasuuođa- ja sosiálasuorggis</p> <p>Sus guhte háliida sámeigela atnit suodjalan dihtii beroštumiidis báikkalaš ja guovlulaš almmolaš dearvvasuuođa- ja</p>	<p>§ 3-2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema</p> <p>Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samisk.</p> <p>Kunngjøringer fra offentlige organ som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet, skal skje både på samisk og norsk.</p> <p>Skjema til bruk overfor et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet skal foreligge både på samisk og norsk. Kongen gir nærmere regler om iverksetting av denne bestemmelsen.</p> <p>§ 3-3. Rett til svar på samisk</p> <p>Den som henvender seg på samisk til et lokalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til svar på samisk. Dette gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til tjenestemenn som utfører oppdrag utenfor organets kontor.</p> <p>Den som henvender seg skriftlig på samisk til et regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet, har rett til skriftlig svar på samisk. Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak for bestemte regionale offentlige organ.</p> <p>§ 3-5. Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og sosialsektoren</p> <p>Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvaltningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.</p>
--	--

<p>sosiálalágadusain, lea vuogatvuhta oažžut bálvalusa sámegillii.</p> <p>§ 3-6. Ovtaskas olbui girkobálvalusat Juohkehačas lea vuogatvuhta sámegillii oažžut oktagaslaš girkobálvalusaid Norgga girku searvegottiin hálldašanguovllus.</p>	<p>§ 3-6. Individuelle kirkelige tjenester Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet.</p>
<p>§ 3-7. Vuogatvuhta oahppovirgelohpái Sis guđet barget báikkálaš dahje guovllu almmolaš orgáanas mii lea hálldašanguovllus, lea vuogatvuhta oažžut bálkáhuvvon virgelobi háhkan dihtii alcceaseaset sámegielmáhtu go orgána dárbbasha dakkár máhtu. Lea vejolaš mearridit ahte vuogatvuhta geatnegahttá bargi joatkit orgáanas bargat dihto áiggi majnjá oahpu. Gonagas mearrida dárkileabbo njuolggadusaid dáid mearrádusaid čađaheami birra.</p>	<p>§ 3-7. Rett til utdanningspermisjon Tilsatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. Retten kan gjøres avhengig av at den tilsatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen. Kongen gir nærmere regler om gjennomføringen av disse bestemmelserne.</p>
<p>§ 3-8. Vuogatvuhta oažžut oahpu sámegielas Juohkehačas lea vuogatvuhta oažžut oahpu sámegielas. Gonagas sáhttá addit dárkileabbo njuolggadusaid dán mearrádusa čađaheami birra.</p> <p>Vuođđoskuvlla ja joatkkaskuvlla sámegiela ja sámegillii oahpaheami várás gustojít dat njuolggadusat mat leat vuodđoskuvlalágas ja joatkkaoahpahuslágas (oahpahuslágas), ja dat njuolggadusat mat leat daidda lágaide lassin.</p>	<p>§ 3-8. Rett til opplæring i samisk Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen.</p> <p>For opplæring i og på samisk gjelder reglene i og i medhold av lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova).</p>
<p>§ 3-9. Sámeigiella gieldda hálldahusas Gielddastivra sáhttá mearridit ahte sámeigiella galgá leat dássálagaid dárogielain olles dahje muhtin osiin gieldda hálldahusas.</p>	<p>§ 3-9. Samisk i den kommunale forvaltning Kommunestyret kan bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i hele eller deler av den kommunale forvaltning.</p>

<p>Sáme mánáid vuoigatvuodat mánáidgárddis</p>	<p>Samiske barns rettigheter i barnehagen</p>
<p>Láhka mánáidgárddiid birra (mánáidgárddeláhka) LOV-2005-06-17-64</p>	<p>Lov om barnehager (barnehageloven)</p>
<p>§ 2. Mánáidgárddi sisdoallu</p>	<p>LOV-2005-06-17-64</p>
<p>Mánáidgárdi galgá vuhtiiváldit mánáid agi, doaibmadási, sohkabeali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, dákkó bakte sámi mánáid giela ja kultuvrra.</p>	<p>§ 2. Barnehagens innhold Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.</p>
<p>§ 8. Gieldda ovddasvástádus</p>	<p>§ 8. Kommunens ansvar</p>
<p>Gielda ovddasvástida ahte mánáidgárdefálldat sámemánáide sámeguovlluin doaibmá sámi giela ja kultuvrra vuodul. Eará suohkanin galget dilálašvuodat láhčéjuvvot nu ahte sámi mánát sáhttet váfistit ja ovdánahttit iežaset giela ja kultuvrra.</p>	<p>Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.</p>
<p>Odđa rámmaplána mánáidgárddi sisdoalu ja bargamušaid várás.</p>	<p>Ny Rammeplan for barnehagen Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver</p>
<p>Ii gávdno sámegillii</p>	<p>Fastsatt av Kunnskapsdepartementet 24. april 2017 med hjemmel i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 2 syvende ledd. Stortinget har i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver, jf. §§ 1, 1a, 2, 3, 4 og 5.</p>
	<p>Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen trer i kraft 1. august 2017. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 1. mars 2006 nr. 266 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.</p>
	<p>Samiske barnehager Samiske barnehager skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske</p>

	<p>verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap. I samiske barnehager er samisk hovedspråk. Barnehageeieren skal vedtektsfeste at barnehagen har som formål å styrke barnas identitet i et barnehagemiljø med samisk språk og samisk kultur. Barnehagertilbudet skal være en integrert del av det samiske samfunnet. Det er en forutsetning at personalet behersker samisk språk og har kunnskap om samisk kultur. Samiske barnehager skal bidra til å bevare og videreutvikle den samiske kulturarven og synliggjøre samisk språk, kultur, levemåter og verdier i vår tid. Barnehagen skal bidra til at barna kan bli kjent med mangfoldet i egen og andres kultur, og at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for hele det samiske mangfoldet. Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barnas premisser i vår tid. Barnehagen skal gi barna mulighet til aktiv deltakelse i tradisjonelle aktiviteter der personalet gir veiledning og slik hjelper barna til å bli selvstendige. Barnehagen skal bygge på en samisk forståelse av naturen og bidra til at barna kan leve i harmoni med naturen, nyttiggjøre seg og høste av naturen og utvikle respekt for naturfenomener. Samisk historie og kulturytringer som duodji, joik og fortellinger skal inngå som en del av barnehagens innhold, tilpasset barnas alder og utviklingsnivå. Rammeplanens føringer for samiske barnehager gjelder tilsvarende for samiske avdelinger i andre barnehager. Kommunen har ansvar for at barnehagertilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur.</p>
--	--

<p>Sáme mánáid vuogatvuodat skuvllas</p>	<p>Samiske barns rettigheter på skolen</p>
<p>Láhka vuodđoskuvlla ja joatkaoahpahusa birra (oahpahusláhka). LÁHKA 1998-07-17 nr 61</p>	<p>Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæring (opplæringslova) LOV-1998-07-17-61</p>
<p>Ii gávdno sámegillii</p>	<p>Kapittel 6. Samisk opplæring</p> <p>§ 6-2. Samisk opplæring i grunnskolen</p> <p>I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk.</p> <p>Utanfor samiske distrikt har minst ti elevar i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elevar igjen i gruppa.</p> <p>Kommunen kan vedta å leggje opplæring på samisk til ein eller fleire skolar i kommunen.</p> <p>Kommunen kan gi forskrifter om at alle i grunnskolealder i samiske distrikt skal ha opplæring i samisk.</p> <p>Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast med eigna undervisningspersonale på skolen.</p> <p>Elevane avgjør sjølv om dei vil ha opplæring i og på samisk frå og med 8. årstrinnet etter første, andre og femte leddet.</p> <p>§ 6-4. Innhaldet i opplæringa</p> <p>Forskrifter om læreplanar etter § 2-3 og § 3-4 skal gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppa og om språket, kulturen og samfunnslivet til denne folkegruppa i tilknyting til dei ulike fagområda. Innanfor rammer fastsette av departementet gir Sametinget forskrifter om innhaldet i slik opplæring.</p>

<p>Sámi pasieanttaid gielalaš vuogatvuodat</p> <p>Ii gávdno sámegillii</p>	<p>Sametinget gir forskrifter om læreplanar for opplæring i samisk språk i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa, og om læreplanar for særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskriftene må ligge innanfor omfangs- og ressursrammer fastsette av departementet.</p> <p>Departementet gir forskrifter om andre særskilde læreplanar for grunnskoleopplæringa i samiske distrikt og for elevar elles som får samisk opplæring i grunnskole og i vidaregående opplæring. Sametinget skal i samråd med departementet lage utkast til desse forskriftene.</p>
<p>Samiske pasienters språklige rettigheter</p> <p>Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)</p> <p>LOV-2011-06-24-30</p> <p>§ 3-10.Pasienters og brukeres innflytelse og samarbeid med frivillige organisasjoner</p> <p>Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven § 3-1 nr. 1, skal i tillegg til det som fremgår av første og andre ledd, sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten. Dette gjelder også den enkeltes utvidede rett til bruk av samisk språk i helse- og omsorgstjenesten etter sameloven § 3-5.</p>	<p>Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)</p> <p>LOV-1999-07-02-63</p> <p>§ 3-5.Informasjonens form</p>

Ii gávdno sámegillii

Cealkámušat mat válddáhallet sámeigiela

Sámediggi namuha čuovvovaš vuoigatvuodaid:

Sápmelaččat Norggas galget beassat sihkkarastit ja ovdánahttit gielaset, kultuvrraset ja servodateallimiiddiset.

- Sámeigiela hálldašanguovllus lea buohkain riekti oažžut vástádusa sámegillii go váldet oktavuođa báikkálaš almmolaš ásahusain hálldašanguovllu siskkobealde.
- Buohkain lea riekti atnit sámeigiela riektevuogádagas.
- Buohkat geat háliidit sámegillii gulahallat hálldašanguovllu báikkálaš ja guovllalaš almmolaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusain, lea riekti oažžut bálvalusa sámegillii.

Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.

Personellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av opplysningene.

Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i pasientens eller brukerens journal.

Uttalelser som omhandler samisk språk

Sametinget nevner følgende språklige rettigheter:

Den samiske folkegruppen i Norge skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og sitt samfunnsliv.

- Alle har rett til svar på samisk når de henvender seg til et lokalt offentlig organ i forvalningsområdet for samisk språk.
- Alle har rett til å bruke samisk i rettsvesenet.
- Alle som ønsker å bruke samisk overfor lokale og regionale offentlige helse- og sosialinstitusjoner i forvalningsområdet, har rett til å bli betjent på samisk.

<ul style="list-style-type: none"> • Sámi mánát geat leat mánáidsuodjalusa fuolahuas lea riekti beassat hupmat eatnigielaset. • Buohkain lea oktagaslaš vuoigatvuhta oažžut girkolaš bálvalusaid Norgga girku searvegottiin mat leat sámegielä hálldašanguovllu siskkobealde.. • Bargit báikkálaš dahje guovllalaš almmolaš ásahusain hálldašanguovllu siskkobealde lea riekti oažžut virgelobi bálkkáin háhkamis sámegielat gelbbolašvuoda go ásahus dárbbasha dákkár gelbbolašvuoda. • Buohkain lea riekti oažžut sámegielat oahpahusa vuodđoskuvllas ja joatkkaskuvllas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samiske barn under barnevernets omsorg har rett til å bruke sitt morsmål. • Alle har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i forvaltningsområdet. • Ansatte i et lokalt eller regionalt offentlig organ i forvaltningsområdet har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk når organet har behov for slik kunnskap. • Alle har rett til opplæring i samisk i grunnskolen og i den videregående skole.
<p>NAČ 2016:18 Váibmogiella 2014:s nammadii ráddhehus lávdegotti mii galggai čielggadit sámegielaid lágaid, doaimmaid ja ortnegiid Norggas. Lávdegoddi buvtii iežas cealkaga 2016 golggotmánus. Lávdegoddi lea earret eará guorahallan sámegielä geavaheami gielldaid hálldahusas, ja árvvoštallan ekonomalaš ja hálldahuslaš bohtosiid iežaset evttohusain. Lávdegoddi lea maiddái evttohan rievadusaid lágaide ja láhkanjuolggadusaide. Lávdegoddi oaidná dárbbu ovdánahttit, buoret organiseret, oktiiheivehit ja juohkit dieđuid otná fálaldagain.</p> <p>Unjárgga gieldda gielddastivračoahkkin 21.3.2017 gulaskuddancealkámuš NAČ 2016:18 Váibmogillii čuodjá ná:</p> <p>Mii leat hui positiivvalaččat dasa, ahte stáhta čielggada láhkaásahusaid, doaibmabijuid ja ortnegiidda sámegielade</p>	<p>NUO 2016:18 Váibmogiella Regjeringen oppnevnte 2014 et utvalg for å utrede lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk i Norge. Utvalget har kommet med sin innstilling i oktober 2016. Utvalget har bl.a. drøftet samisk språkbruk i den kommunale forvaltningen og herunder sett på økonomiske og administrative konsekvenser av sine forslag. Utvalget har også kommet med forslag til lov- og forskriftsendringer. Utvalget mener det er behov for utvikling, bedre organisering, koordinering av og informasjon om tilbud som allerede eksisterer.</p> <p>Unjárgga gielda/Nesseby kommune kommunestyremøte 21.3.2017 avgir følgende høringsinnspill til NOU 2016:18 Váibmogiella:</p> <p>Det er svært positivt at staten utreder lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk</p>

<p>Norggas. Lea dárbu oðasmahttit njuolggadusmearrásaid nu ahte dat heivejit dálá servodahkii. Stáhta galgá bidjat ruhtadoarjaga gielddaide sámegiel-pedagogaoahpaheapmái sihkkarastin dihte sámegiela fuolaheami.</p>	<p>i Norge. Det er behov for å modernisere regelverket slik at det passer til dagens samfunn. Staten må øremerke midler til kommunene for utdanning av samiskspråklige pedagoger for å sikre at det samiske språket ivaretas.</p>
<p>Unjárgga gielda oaivvilda ahte dálá dieđuid ja fálaldagaid lea dárbu ovdánahttit, organiseret buorebut ja oktiiheivehit.</p>	<p>Unjárgga gielda/Nesseby mener det er behov for utvikling, bedre organisering, koordinering av og informasjon om tilbud som allerede eksisterer.</p>
<p>Gielda atná stuorra ávkki Isak Saba guovddážis, ja ekonomalaš eavttut sámegiela hálddašanguovllu giellaguovddážiidda ferte nannet vai sii sáhttet joačkit ovdánahttit ja gáhttet sámegiela.</p>	<p>Kommunen har stor nytte av Isak Saba senteret, og språksentre i de samiske språkforvaltningsområder må sikres økonomiske rammebetingelser for å kunne arbeide med utvikling og bevaring av samiske språk.</p>
<p>Mánáidgárdi ja skuvla leat dehálaš institušuvnnat sihke oahppama ja sámegielaid geavahusa dáfus. Lea dárbbashaš ahte stáhta/Sámediggi bidjá eanet giellaresurssaid dohko. Danin stáhta/Sámediggi berre bidjat eanet ruđa giellabargiide mánáidgárddis ja skuvllas, mat galget leat dábálaš bargiid lassin, nu mo Sámediggi lea bargin julevsámegielat guovlluin.</p>	<p>Barnehagen og skolen er viktige institusjoner for både læring og bruk av samisk språk. Det er derfor nødvendig at staten/Sametinget setter inn ekstra språkressurser her. Derfor bør staten/Sametinget bevilge midler til språkarbeidere i barnehagen og skolen, som kommer i tillegg til de ordinære ressursene, slik Sametinget har gjort i Iulesamisk område.</p>
<p>Go olmmoš galgá gulahallat veahkehanásahusain, de lea álkimus gulahallat iežas gillii.</p>	<p>I kontakt med hjelpeapparatet er det nødvendig å ha muligheter til å bruke sitt eget språk.</p>
<p>Dulkon lea dehálaš veahkkeneavvu veahkehanásahusaid bargiide go ieža eai máhte pasieanttaid giela. Danin galgá viiddidit dulkomma telematikhka bokte. Sámegielat dulkonoahppu ja dulka-autorisashuvdna addá pasieanttaide/geavaheddjiide eanet oadjebasvuoden ja luohttevašvuoden dulkomma oktavuoden.</p>	<p>Tolking er et sentralt hjelpemiddel for ansatte i hjelpeapparatet når de ikke behersker pasientenes språk. Derfor må tilbuddet til tolking over telematikk utvides. Samisk tolkeutdanning og autorisasjon for tolker vil gi brukerne større trygghet og tillit til tolkingen.</p>
<p>Unjárgga gielda lea hui duđavaš go lea giellaseailluhangieldan. Dát lea hui positiivvalaš gildii ja addá eanet vejolašvuoden Unjárgga gildii nannet giellageavaheami ja eambbosiid oažut</p>	<p>Nesseby kommune er svært tilfreds med å være en språkbevaringskommune. Dette er positivt for kommunen, og vil gi Nesseby kommune flere muligheter til å styrke bruken av samisk språk, og få flere som snakker samisk daglig. For å muliggjøre en</p>

<p>hállat sámeigela beaivválaččat. Sámediggi ferte lasihit guovttagielatruðaid juolludeami ja juolludeami giellaguovddážii, vai mii sáhttit albmálahkái ja aktiivvalaččat nannet sámeigela ja -kultuvrra.</p>	<p>reell og aktiv styrking av samisk språk og kultur, må Sametinget øke tospråklighetsbevilgningene og bevilgningene til språksenteret.</p>
<p>Galgá čielggadit ja bidjat johtui doaimmaid vánhemidda, geat eai ieža máhte sámeigela muho válljejit mánáide sámeigela mánáidgárddis ja skuvllas. Sámelága giellanguolggadusat galget rievaduvvot nu ahte stuorát oassi ruđain merkejuvvo ruhtadit ionistik vánhemiid barggus dahje eará doaimmain, nu ahte vánhemat geat hálliidit besset oahppat sámeigela fárrolagaid mánáiguin. Dál lea dávjá nu ahte mánát jurddašit, ahte giellageavaheapmi lea juoidá mii lea amas ruovttus ja ráddjejuvvon dušše oahppoinstitušuvnnaide. Danin lea dárbbashaš ahte mánáin leat eanet sámegielat arenat giellageavaheapmái astoáiggis. Skuvlla ja ruovttu gaskasaš barggus maid galgá geavahit sámeigela. Dán láhkai sáhttá doarjut sámeigela servodagas obbalaččat ja bargat negatiiva guottuid vuostá mat laktásit gillii.</p>	<p>Det må utredes og iverksettes tiltak for ikke-samiskspråklige foreldre til barn som lærer samisk i barnehage og skole. Samelovens språkregler må endres slik at en større del av midlene øremerkes finansiering av frikjøp fra arbeid etc. for foreldre som ønsker å lære seg samisk samtidig og sammen med barna. I dag er ofte situasjonen at barn oppfatter bruk av samisk språk som noe fremmed i hjemmet og avgrenset til bruk i læreinstitusjoner. Det er derfor nødvendig med flere samiskspråklige arenaer i barnas fritid. Samisk språk må også brukes i skole-hjem samarbeidet. På denne måten vil man støtte samisk språk i samfunnet generelt og motvirke negative holdninger til språket.</p>
<p>Nu mo mii oaidnit, de ii leat Sámi Allaskuvla geavahuvvon olusge premissadahkkin lávdegotti cealkámušas. Mii oaivvildit ahte lea dárbbashaš ahte lea lagaš ja viiddis ovttasbargu ovttas Sámi allaskuvllain jus gielladoaibmabijut galget lihkosmuvvat. Lea maid dárbbashaš ahte dálá giellaguovddážat leat oassin dán fálaldagas.</p>	<p>Etter det vi kan se er ikke Sámi Allaskuvla/Samisk Høgskole brukt som premissgiver for utvalget i nevneverdig grad. Vi mener det er helt nødvendig med et nært og bredt samarbeid med den samiske høyskolen om språktiltakene skal lykkes. Det er også nødvendig at de eksisterende samiske språksentre blir en del av dette tilbuddet.</p>
<p>Jus áigu lihkosmuvvat ođđa doaibmabijuiguin, de lea áibbas vealtameahttun ahte diehtu, máhttu ja mielváikküheapmi vuhtiiváldojuvvot ja sámiid politikhalaš- ja oahpahanbirrasiin sihkkarastojuvvojut buorit bargoeavttut. Gielladoaibmabijuid ruhtadeamit galget sihkkarastojuvvot nu ahte rievadadit Sámedikki ruhtadandoaimma, ref. lávdegotti cealkámušas s.92 ja 93, Sámedikki rolla</p>	<p>Det vil være helt avgjørende for å lykkes med nye tiltak at kunnskap, kompetanse og medvirkning fra samiske politiske- og læremiljø sikres gode arbeidsvilkår. Finansieringen av språktiltakene må sikres gjennom en endring i finansieringen av Sametingets virksomhet, ref. utvalgets uttalelse på sidene 92 og 93, Sametingets rolle med hensyn til samiske språk. Vi viser særlig til det utvalget påpeker mht. Sametingets rolle som politisk organ og som forvaltningsorgan. Vi mener i likhet med</p>

<p>sámegielaid ektui. Mii čujuhit erenomážit dasa, maid lávdegoddi čujuha: Sámedikki rolla politihkalaš orgánan ja hálldašanorgánan. Mii oaivvildit, nu mo maiddái lávdegoddi lea čujuhan, ahte lea dárbbashaš dárkilabbot čielggadit galgágo organiseret Sámedikki olggobeallái etáhta nu ahte čielgasit boahá juohku das, mat gullet doaimmaheaddji hálldašanbargui ja mat fas giellapolitihkalaš ovdánahttinbargui.</p>	<p>Mii leat maid ovtaaoivilis lávdegotti cealkámušas ahte Sámedikkis ii leat doarvái vejolašvuhta nannoseappot bargat giellabargguin, danin go dikkis ii leat njuolga váikkuhanvejolašvuhta iežas ruhta- dahje bušeahttarámmaide, ref. kap. 7, siidu 92, vuosttaš spálta, nubbi teakstaoassi. "Sámi servodahkii lea dilemman dat go Sámedikkis ii leat albma rolla; leago Sámediggi stáhta giellapolitihka hálldašeaddji vai leago Sámedikkis iehčanas rolla giellabarggu ovdánahttin?" Dát oktavuohta galgá čielggaduvvot vai Sámedikki rolla čielgá.</p>	<p>Unjárgga gielda oaivvilda ahte giellabargui lea vealtameahttun ahte Sámedikki politihkalaš ja hálldašanrolla čielggaduvvo boahtteágasaš doaimmaid sámegielia giellabarggu ektui. Sámediggái galgá sihkkarastojuvvot buorre ja vuorddehahti dilli bušehta ektui vai dat sáhttá áimmahušsat iežas rolla álbmoga huksejeaddjin. Danin ferte sihkkarastit buriid konsulterenortnegiid ja bargu gávn nahit evttohusa makkár proseantaoassi stáhtabušeahdas juolluduvvo Sámediggái galgá álggahuvvut dalánaga.</p>	<p>Lea lunddolaš bidjat davvisámegielat resursaguovddáža Unjárgga gildii.</p>	<p>utvalget at det er nødvendig å utrede nærmere hvorvidt Sametinget organiseres med en ytre etat slik at det kan bli et tydelig skille mellom de utøvende forvaltningsoppgavene og de språkpolitiske utviklingsoppgaver.</p>	<p>Vi er enig i utvalgets uttalelse om Sametingets manglende muligheter for en sterkere innsats i språkarbeidet når tinget ikke har en direkte innflytelse over egne økonomiske eller budsjettmessige rammer, ref. kap. 7, side 92, første spalte, andre avsnitt. "Det er et dilemma for det samiske samfunn at det ikke er klarhet i Sametingets rolle; er Sametinget en forvalter av statens språkpolitikk eller har Sametinget en selvstendig rolle som utvikler av språkarbeidet". Dette forholdet må utredes for å avklare Sametingets rolle.</p>	<p>Unjárgga gielda/Nesseby kommune mener det er avgjørende for språkarbeidet at Sametinget får en avklart politisk og forvaltningsmessig rolle i den framtidige utøvelse av samisk språkarbeid. Sametinget må sikres en god og forutsigbar budsjettmessig situasjon for å kunne ivareta sin rolle som nasjonsbygger. Det må derfor sikres gode konsultasjonsordninger og forslaget om en fast prosentmessig andel for Sametinget i statsbudsjettet må derfor iverksettes snarest.</p>	<p>Det vil være naturlig å legge det nordsamiske ressursenteret til Unjárgga gielda/Nesseby kommune.</p>	<p>Nesseby kommune tilhører samisk forvaltningsområde og har derfor et særlig ansvar å utvikle og styrke det sjøsamiske</p>
--	--	---	---	---	--	---	--	---

<p>ovddidit ja nannet mearrasámi tearpmaid ja suopmana, kultuvrra ja eallinvuogi.</p> <p>Jus Unjárga maiddái boahtte áiggis galgá leat ealli mearrasámi servodat, gáibiduvvo ahte buot gieldda doaimmat, skuvllat ja mánáidgárddit oktan gieldda ássiin leat diđolaččat iežaset ovddasvástádussii nannen dihete sámegiela. Nu leage dehálaš ahte buohkat leat mielde ovdánahttimin mearrasámiid giela ja kultuvrra birrasa.</p>	<p>språk (termer og dialekter), kultur og levesett.</p>
<p>Unjárgga gieldda njuolggadusat sámegiela hárrái</p> <p>Unjárgga gielda gullá Sámelága giellanjuolggadusaid hálldašanguvlui. Giellaplána vuodđun lea Sámeláhkja, mánaidgárdeláhka ja oahpahuslága giellanjuolggadusat mat sihkkarastet juohkehažzii earret eará dákkár vuoigatvuodđaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sámegillii gulahallat almmolaš orgánaiguin • Gullat sámegiela almmolaš oktavuodđain • Oažžut oahpahusa sámegielas ja sámegillii <p>Unjárgga gielddas lea álkkásmahhton servodatoassi areálaplánas mii ráhkaduvvui 2011, ja gos gielddastivra lea mearridan gieldda bajit ulbmiliid: Ulbumguovlu 5 – sámegiella ja kultuvra</p> <p>Bajit ulbmil: Kultuvrra ja sámegiella galgá nannejuvvot.</p>	<p>For at Nesseby kommune også i fremtiden skal være et levedyktig sjøsamisk samfunn, kreves det at alle virksomheter, skoler og barnehager samt innbyggere er bevisst sitt ansvar og sine muligheter i forhold til samisk språk. Derfor er det spesielt viktig at alle er med på å skape et positivt miljø for det sjøsamiske språket og kulturen.</p>
	<p>Nesseby kommunes bestemmelser om samisk språk</p> <p>Nesseby kommune tilhører forvaltningsområdet for Samelovens språkregler. Grunnlaget for språkplanen er Sameloven, barnehageloven og opplæringslovens språkregler som sikrer for alle blant annet disse rettigheter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunne kommunisere på samisk med offentlige organer • Høre samisk språk i offentlige sammenhenger • Få opplæring i samisk på samisk <p>Nesseby kommune har en forenklet samfunnsdel av arealplanen laget i 2011 hvor kommunestyret har vedtatt overordnede mål for kommunen: Målområde 5 – samisk språk og kultur</p> <p>Overordnet mål: Kultur og samisk språk skal styrkes.</p>

<p>Ulbmilgovvádus (giella): Unjárgga gieldda dovdomearkkat galget leat ahte gielda aktiivvalaččat doaibmá bures sámegiela ja – kultuvrra ovdáneamis ja gaskkusteamis.</p> <p>Boađusjuvssat dovdomearkkat (giella):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eanet mánát válljejit sámegiela skuvllas ja mánáidgárddis. • Sámegielat doaimmat lassánit. <p>Doaibmabidju (giella): Sámegiela nannenplána skuvllas ja mánáidgárddis. Ovdánahttit Isak Saba guovddáža.</p> <p>Dasa lassin galget buot gieldda doaimmahusat iežaset doaibmpláanas rakhadit sierra doaimmaid mat nannejit ja ovddidit sámegiela.</p>	<p>Målbeskrivelse (språk): Nesseby kommune skal kjennetegnes som en aktiv bidragsyter i utvikling og formidling av samisk språk og kultur.</p> <p>Kjennetegn på måloppnåelse (språk):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økning i andel barn som velger samisk i skole og barnehage • Økning i antallet samiskspråklige aktiviteter <p>Tiltak (språk):</p> <p>Plan for styrking av samisk i skole og barnehage.</p> <p>Videreutvikling av Isak Saba senteret</p> <p>I tillegg skal alle kommunens virksomheter ha i sine tiltaksplaner egne aktiviteter/tiltak som fremmer samisk.</p>
<p>Gielalaš njuolggadusat mánáidgárddis</p> <p>Unjárgga gieldda gielddalaš mánáidgárddis galgá leat vuodđun sámegiella ja kultuvra gč. "Mánáidgárdelága" § 2 ja §8, ja gustojeaddji láhkaásahusat ja njuolggadusat, gieldda mearrádusat ja mánáidgárdde rámmaplána.</p> <p>Gielddas leat sihke dáro- ja sámegielat mánáidgárdeossoagat.</p> <p>Mánáidgárdde Sámegiellossodagat galget duođas leat sámegielagat, gos dušše leat sámegielhálli bargit. Sámegiellossodagat ja dárogiellossodagat galget leat sirrejuvvon, go sámegiella lea oalle rašis dilis.</p> <p>Buot mánáidgárdde mánát galget dovdat sámegiela ja kultuvrra.</p>	<p>Språklige retningslinjer for barnehagen</p> <p>Den kommunale barnehagen i Nesseby kommune skal bygge på samisk språk og kultur, se "Barnehageloven" § 2 og §8, og gjeldende forskrifter, kommunale vedtak og rammeplan for barnehager.</p> <p>I kommunen er det både norsk- og samiskspråklige avdelinger i barnehagen.</p> <p>I de samiske avdelingene skal det kun være ansatte som er aktive samiskspråklige. Samiskspråklig og norskspråklig avdeling skal være adskilte, da samisk språk er i en skjør tilstand.</p> <p>Alle barna i barnehagen skal kjenne til samisk språk og kultur.</p>
<p>Skuvlla gielalaš njuolggadusat</p> <p>Gielddastivra mearridii ahte skuvlajagi 1992/93 rájes galgá sámegiella leat geatnegas oahppofága olles vuodđoskuvllas.</p>	<p>Språklige retningslinjer for skolen</p> <p>Kommunestyret vedtok at fra skoleåret 1992/93 skal samisk være obligatorisk fag i hele grunnskolen.</p>

<p>“Sámeigela máhtolašvuodaločten” doaibmagodii 2006 Unjárgga vuodđoskuvllas.</p> <p>Oahppoplánat Oahppoplánat leat láhkaásahusat fágaid birra, oahpahusa mihttomeari birra, oahpahusa viidodaga birra ja oahpahusa čađaheami birra. Lassin dábálaš Máhttolokten oahppoplána buktosii, lea maid sámi oahppoplánabuvttus, <i>Máhttolokten – sámi oahppoplánabuvttus</i>.</p> <h2>Plánaáigodat 2018- 2022</h2> <h3>Ulbumilat sámeigela nannemii Unjárgga gielddas</h3> <p>Gieldda bajit ulbmil: Unjárgga gieldda ulbmil lea nannet sámeigela, kultuvrra ja identitehta.</p> <p>Váldoulbmil:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nannet ja ovddidit sámeigela, kultuvrra ja identitehta/gullevašvuoda Unjárgga gielddas. • Sámeigella galgá maid seailut boahtteáiggis ja gullot juohke sajis 	<p>«Det Samiske kunnskapsløftet» ble igangsatt i 2006 ved grunnskolen i Nesseby.</p> <p>Læreplaner Læreplaner er forskrifter om fag, om mål for opplæringen, om omfanget av opplæringen og om gjennomføringen av opplæringen. I tillegg til det ordinære læreplanverket Kunnskapsløftet, finnes det et eget samisk læreplanverk, <i>Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk</i>.</p> <h2>Planperioden 2018- 2022</h2> <h3>Mål for styrking av samisk språk i Nesseby kommune</h3> <p>Kommunens overordnet mål: Nesseby kommune har som mål å styrke samisk språk, kultur og identitet.</p> <p>Hovedmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Styrke og videreutvikle samisk språk, kultur og identitet i Nesseby kommune. • Samisk skal også i framtiden være et levende språk som skal brukes i alle sammenhenger
--	---

<ul style="list-style-type: none"> Sámeigiella ja dárogiella galgaba leat dásseárvosaččat juohke dásis gielddaa hálldašeamis. <p>Oasseulbmil:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ovdánahttit ja nannet positiivvalaš guottuid sámegillii ja kultuvrii Bargiidlohu geat máhttet sámeigela gielddas galgá lassánit <p>Ulbumiljoavkkut:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gieldda ássit Gieldda bargit Mánát ja nuorat 	<ul style="list-style-type: none"> Samisk og norsk skal være likestilte språk i alle sammenhenger i den kommunale forvaltninga. <p>Delmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bevare og utvikle positive holdninger til samisk språk og kultur. Øke andelen samisktalende ansatte i kommunen. <p>Målgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kommunens innbyggere Kommunens ansatte Barn og unge
--	---

Plánaágodaga doaibmabijut

Strategijat	Doaibmabijut	Ulbumiljoavku	Ovddas-fástádus
Movttiidahttit olbmuid hállat sámeigela juohke sajis, ja juohke dilálašvuodas	<p>Giellakurssat buohkaide geat háliidit, ja iešguhtegé dásis.</p> <p>Nannet sámegiel-gelbbolašvuoda ovttasbargguin Sámi Allaskuvllain ja UiT.</p> <p>Buot gieldda plánat sihke sámegillii ja dárogillii</p> <p>Bidjat gieldda bargiid ja skuvlamánáid PC ja eará digitála reaidduide sámegielat tastatura ja divvun</p> <p>Buoret bálkká sámegielahálli bargiide (ferte čállit kontrávtta) Ráhkadit</p>	Gieldda bargit ja ássit	<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Ossodat-jodžiheaddjít: juohkehaš iežas ossodagas</p> <p>It - ossodat</p>

	<p>njuolggadusaid mat leat Personalhåndbokas</p> <p>Bargosajiin lágidit gilvvuid – “Hála sámegiela”</p> <p>Geahččalit nu bures go vejolaš doaluid lágidit sámegillii ja dárogillii</p> <p>Boarráiid siiddas galget juohke vávttas sámegielhálli bargi</p> <p>Jorgalit buot gielddastivra áššebáhpriid sámegillii. Politihkkáriidda ráhkadit sámegiel sátnelisttu</p> <p>Politihkkaridda fállat sámegiel čoahkkingiellakurssa</p>		Hálddahus- hoavda
Nannet positiivvalaš guottuid sámevuhtii	Lágidit kurssaid-guovttagielalaš ja kultuvrralaš áddejumis	Gieldda bargit Eará olbmot	Isak Saba guovddáš Ossodat-jođiheaddjít
Movttiidahttit vánhemiid válljet sámegiela 1.giellan mánáidasaset, ja juohkit dieđuid guovttagielalaš bajásšaddama birra	Rávvet boahttevaš vánhemiid Rávvet smávvamáná vánhemiid Juohkit sámegielat girjiid ja CDaid Muitalit ja čájehit áhkuide ja ádjáide sámegielat girjiid ja APPaid.	Vánhemat geat vurdet máná Vánhemat ja ovddastead djit	Čalbmeeatni /Jorda- movra Dearvvaš- vuoda- divššár Girjerájus
Guovttagielat vuostáiváldin ja telefon- guovddáš	Juohke doaimmas galgá leat guovttagielalaš vuostáiváldin, nu ahte juohkehaš sáhttá hállat sámegiela oktavuođas gielldain	Gieldda ássit Eará kundarat	Bálvalus- ossodat Buot gieldda doaimmat

Čalmmustahttit sámegiela	Addit ruhtadoarjaga priváhta ealáhusdolliide, joavkuide ja servviide geat háliidit cegget sámegielgalbbaid Almmuhit sámegiel kaleandara, almmuhit sámegielat girjiid, prošeavttat, tulkon ja transkriberen Vuonnamárkana lágideaddjít addet buot dieđuid maiddái sámegillii Buot gieldda galbbat sámegillii Gielda ráhkada njuolggadusaid mo čalmmustahttit sámegiela: galbbain, diehtojuohkimis	Gieldda ássit Priváhta ealáhus- doallit Almmolaš ásahusat	Isak Saba guovddáš VSM Teknihkkárla š ossodat
Giela ja kultur- baserejuvvon gaskkustearpmi	Cegget eanet sámegielat arenaid ja deavvadanbáikkiid mánáide ja nuoraide	Gieldda bargit Gieldda ássit Mánát ja nuorat	Isak Saba guovddáš Mánáidgárdi Skuvla
Geavahit báikkálaš "čehpiid" giellanannen- barggus	Čohkket, heivehit ja gaskkustit gieldda tearpmaid, máidnasiid ja luđiid	Álbmot	Isak Saba guovddáš Oahppo- gáldu
Eanet sámegielat bargit ossodagain gos mánát ja nuorat leat ulbmiljoavkkut	Bestendoarjja	Sámegiel- hálli bargit	Ossodat- jođiheaddjít
Cegget eanet sámegielat arenaid	Ovttas bargat ealáhusaiguin Muhtun lágideamit ja arenat galget dušše sámegillii	Mánát ja nuorat	Oahppo- gáldu Girjerájus Isak Saba guovddáš

Nannet sámegiela geavaheame mánáid ja nuoraid gaskka	<p>Skuvlla ja Isak Saba guovddáš ovttasbargu</p> <p>Fállat leaksoveahki sidjiide geat válljejit sámegiela 1. giellan.</p> <p>Sámegielat giellabargivirrgit mánáidgárdái, skuvlii, boarrásiidsiidii</p> <p>Doaimmat sámegillii nuoraidklubbas ja kulturskuvillas.</p>	Mánát ja nuorat	<p>Isak Saba guovddáš, mánáidgárdi ja skuvla.</p> <p>Gieldda-stivra Hálldahus-hoavda</p> <p>Kultur-ossodat ja nuoraid-klubba</p>
Kultuvra, giella-ja identitehta nannen-doaimmat	Lágidit sámegiel- ja kulturbaserejuvvon doaimmaid.	Álbtmot	<p>Kultur-kantuvra</p> <p>Girjerájus</p> <p>Oahppo-gáldu</p> <p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Searvvit ja lihtut.</p>
Nannet sámegielagiid dihtomielalaš-vuođa man dehálaš giellaguoddit sii leat	<p>Lohkankursa</p> <p>Lágidit giellanannen deaivvademiid ádjáide, áhkuide ja earáide</p>	Álbtmot	<p>Isak Saba guovddáš</p> <p>Girjerájus</p>

Tiltak for planperioden

Strategier	Tiltak	Målgruppe	Ansvar
Motivere voksne til å bruke samisk språk i alle sammenhenger	<p>Språkkurs på forskjellige nivå for alle voksne som ønsker det.</p> <p>Kompetanse-hevende utdanning i samisk i samarbeid med Samisk høgskole og Uit</p> <p>Alle kommunale planer på både samisk og norsk.</p> <p>Installere samisk tastatur og korrekturprogram på kommuneansattes og skoleelevenes PC og andre digitale verktøy.</p> <p>Høyere lønn til samisktalende ansatte (må skrives kontrakt) Lage regler om dette som skal stå i Personalhåndboka.</p> <p>Arrangere “Bruk samisk” konkurranser på arbeidsplassene</p> <p>Som hovedregel brukes arrangementer samisk og norsk</p> <p>På aldershjemmet skal det til enhver tid være en samisktalende ansatt på vakt</p> <p>Oversette alle kommunestyrets saksdokumenter til samisk Lage samisk ordbok til politikerne.</p>	Kommunens ansatte og innbyggere	Isak Saba senteret Virksomhets ledere: Hver i sin virksomhet It-avdeling Administrasjonssjef Isak Saba senteret

	Kurs og coaching av politikere i bruk av samisk i møtesammenheng		
Skape positive holdninger til det samiske	Arrangere kurs i tospråklig forståelse	Kommunalt ansatte Andre	Isak Saba senteret
Motivere foreldre til å velge samisk som 1.språk for sine barn, og informere om tospråklig oppvekst	Informere blivende foreldre Informere foreldre med små barn Deler ut samiskspråklige bøker og CD. Informere áhkku og áddjá om samiskspråklige barnebøker og Apper.	Blivende foreldre Foreldre og foresatte	Jordmor Helsesøster Bibliotek
Tospråklig kundemottak og sentralbord	Kundemottaket i de ulike virksomhetene skal være tospråklige, slik at alle gis mulighet til å bruke samisk i møte med kommunen	Kommunens innbyggere Øvrige kunder	Service avdeling Alle virksomheter
Synliggjøre samisk språk	Gi tilskudd til private næringsdrivende, lag og foreninger som vil skilte på samisk Alle skilt på de kommunale bygg på samisk. Kommunen lager regler for hvordan synliggjøre samisk: på skilt og informasjonsplakater Utgå samisk årskalender, utgi samiske bøker, prosjekter, oversette og transkribere. Vuonnamárkanat – informasjon på samisk	Innbyggere Private næringsdrivende Offentlige institusjoner	Isak Saba senteret Teknisk avdeling VSM
Språk og kulturbasert formidling	Skape flere arenaer for samisk språk for barn og unge	Kommunalt ansatte Kommunens innbyggere Barn og unge	Isak Saba Senter Barnehage Skoler
Bruk av lokale "eksperter" i språkstyrkingsarbeidet	Samle inn, bearbeide og formidle termer, historier og joik fra kommunen	Befolkningen	Isak Saba senteret Oahppo-gáldu

Flere samisk-språklige ansatte hvor barn og unge er målgruppe	Rekrutterings-Tilskudd	Samisk-talende ansatte	Virksomhets leder
Skape flere samisk språklige arenaer.	Samarbeide med primærnæringer Enkelte arrangementer og arenaer skal foregå kun på samisk.	Barn og unge	Oahppo-gáldu Biblioteket Isak Saba senteret
Styrke bruken av samisk blant barn og unge	Samarbeid mellom skolen og Isak Saba senteret Tilbud om leksehjelp for de som velger samisk som 1.språk Samisk Språkarbeider-stillinger til barnehagen, skolen og til aldershjemmet. Samiskspråklige aktiviteter på ungdomsklubben og i kulturskolen	Barn og unge	Isak Saba senteret, barnehage og skoler Kommune-styret Administrasjonssjef Kultur-avdeling og ungdoms-klubben
Kultur, språk- og identitetsfremmende arrangement	Arrangere samisk- og kulturbaserte tilstelninger.	Befolkningen	Kulturkontoret Biblioteket Oahppo-gáldu Isak Saba senteret
Bevisstgjøre samisktalende som viktige språkbærere	Lesekurs Møteplasser for samisktalende besteforeldre og andre for å styrke språket.	Befolkningen	Isak Saba senteret, barnehage og skoler